

Allison James i Adrian James, Key Concepts in Childhood Studies, Sage, London 2008., 160 str.

U SAGE-ovoj seriji *Key Concepts* [Ključni koncepti] izašlo je petnaestak naslova koji obrađuju ključne koncepte nekih znanstvenih disciplina ili znanstvenih interdisciplinarnih područja (primjerice ključne koncepte rodnih studija, društvenih istraživanja, istraživanja dokolice, urbane kulture, političke komunikacije i dr.). Posljednja u nizu ove serije (izašla u lipnju 2008, a do kraja godine trebala bi izići još četiri naslova od kojih je posljednji u nizu *Key Concepts of Ethnography* [Ključni koncepti etnografije] Karen O'Reilly, koji se očekuje u listopadu) knjiga je Allison James i Adriana Jamesa *Key Concepts in Childhood Studies* [Ključni koncepti studija djetinjstva]. Uz Alana Prouta, Jensa Qvortrupa i Chrisa Jenksa ovi su autori najvažniji utemeljitelji onoga što danas nazivamo studije djetinjstva kao interdisciplinarnog polja koje su nastale 1990-ih godina. Kao inicijalni zbornik studija djetinjstva često se, pa i u ovome izdanju, spominje onaj Allison James i Alana Prouta *Constructing and Reconstructing Childhood* (1990), iako preteče studija djetinjstva prije svega treba tražiti u historiografiji koja djetinjstvo razumije kao kulturnopovijesno relativno (Aries). Nadalje, svoje priloge koji su išli ususret novoj paradigmi dale su biologija, medicina, psihologija, pravo, povijest umjetnosti, povijest književnosti, filozofija i dr. iako su neke od njih gotovo neznatno pridonijele stvaranju korpusa tekstova koji su danas nezaobilazno štivo za promišljanje ključnih koncepata studija djetinjstva. Autori smatraju da su, ipak, najveći doprinos kao analitičkog katalizatora i sinergijskog posrednika dale sociologija i antropologija. Međutim, holistički pristup djetinjstvu još će više od desetljeća čekati svoga starog-novog začetnika, Alana Prouta.

Ovaj, gotovo enciklopedijski naslov sadrži 52 ključna koncepta studija djetinjstva, prateći povijest i dinamiku tih koncepata. Neki od njih su: dob, najbolji interes (djeteta), dijete, djetinjstvo, studije djetinjstva, dječji glasovi, kompetencija, kulturna politika, kulturni relativizam, delikvencija, nestanak ili gubitak djetinjstva, etnicitet, obitelj, prijateljstvo, rod, zdravlje, nevinost, potrebe, roditeljstvo, vršnjaci, igra, siromaštvo, zaštita, socijalizacija, očište, ranjivost i dr. Koncepti u ovome izdanju daju naslutiti da ono ipak nije do te mjere holistički usmjereno kako bi to interdisciplinarni koncept nalagao ili mogao. Koncepti koji se obrađuju upućuju na studije djetinjstva kao paradigmu u kojoj glavnu riječ imaju društvene znanstvene discipline (manjim dijelom i humanističke), a ti su modeli potom primjenjivi i kao kontekstualno tumačenje na ostale discipline (primjerice u hrvatskoj folkloristici spomenute spoznaje kritički propituje Marijana Hameršak, a u bioarheologiji i osteologiji Dejana Vlak). Alan Prout (2005.) je ponudio kritičku evaluaciju interdisciplinarnih studija koje naziva *nove društvene studije djetinjstva*. U svojoj briljantnoj studiji *Future of Childhood* [Budućnost djetinjstva] mijenja koncept prema kojem nas kao disciplinarni stručnjake zanima ili dječja kultura ili dječja priroda. Promatrajući djetinjstvo kroz pojmove priroda i kultura tako da ih međusobno ne zbraja niti ne isključuje već ih promatra kao simultane dijelove koji nisu odvojeni, autonomni ni čisti entiteti, načinio je ozbiljniji korak ka interdisciplinarnom polju u kojem svoje mjesto mogu pronaći sve spomenute discipline, a pri tome ipak nudi precizniji i

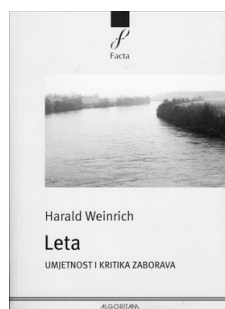
pošteniji naziv polja s pridjevom *društvene*, iako bi svoj pristup mnogo komotnije mogao lišiti toga pridjeva.

Važan doprinos studijama djetinjstva, kakve ključnim pojmovima prikazuje ovo izdanje, a koje se sustavno upisuje u brojne radove posljednjih gotovo dvadeset godina, upućivanje je na važnost promjene u metodološkom i epistemološkom pristupu istraživanja djetinjstva stavljanjem naglaska na istraživanja s djecom, radije nego *na* djeci (sa svim svojim teorijskim i praktičnim zamkama i implikacijama) kao i na život s djecom radije nego *pokraj* djece, o kojima autori ovog priručnika pišu u sklopu koncepata: dječji glasovi, kompetencija, sudjelovanje i očište. Treba naglasiti da je taj pomak ograničen na akademski i politički diskurs uglavnom u Europi i Sjedinjenim Državama.

Ova je knjiga vrlo pregledno štivo za sve koji se bave djecom i djetinjstvom te pruža uvid u istraživanja djetinjstva od Charlotte Hardman, Margaret Mead, Ruth Benedict i drugih do recentnih autora, posebice onih od 1990-ih do danas. Vrlo je praktično organizirana s mnogo unakrsnih referenci koje omogućavaju bolje snalaženje u vezama među odabranim konceptima.

Jelena MARKOVIĆ

Harald Weinrich, Leta, Umjetnost i kritika zaborava, preveo s njemačkog Andy Jelčić, Algoritam, Zagreb 2007., 307 str.

Harald Weinrich, romanist, germanist i teoretičar književnosti i jezika, godine 1997. na njemačkome je jeziku objavio studiju "Leta: Umjetnost i kritika zaborava" koja je 2007. godine prevedena na hrvatski. Intelektualna znatiželja potaknuta Ecovim tekstom o umijeću zaborava Weinricha je navela da kroz povijest književnosti i filozofije pronađe argumente protiv Ecova poziva da se *ars oblivionalis* (umijeće zaborava) potpuno ili gotovo potpuno zaboravi.

Knjiga se sastoji od deset poglavlja. U prvom, naslovljenom "Jezik zaborava", autor se bavi etimologijom, semantičkim modulacijama riječi zaborav u različitim kontekstima, mogućim antonimijama riječi zaborav te svakodnevnim i pjesničkim metaforama pamćenja i zaborava. U tom kontekstu podsjeća na, prema svojem sudu, najdojmljiviju sliku i metaforu zaborava koja potječe iz grčkih mitova, prema kojoj je nazvao i svoju studiju. Naime u grčkoj je mitologiji Leta boginja koja je suprotan pol Mnemozini, boginji pamćenja i majci muza. Leta je i ime rijeke podzemnoga svijeta, koja dušama umrlih donosi zaborav.

Drugo poglavlje, "Smrtni i besmrtni zaborav", prati ideju zaborava u Homera (Odisejeve najveće prepreke povratku na Itaku nisu bile strme stijene i morske oluje, pa čak ni neprijateljske sile nego raznolika iskušenja zaborava), Ovidija (ideja umijeća ljubavnog zaborava), Platona (ideja potonuća znanja prije rođenja u zaborav čovječje duše), Augustina (dubok usjek "preobraćenja" dijeli u njegovu životu zaborav Boga od pobožnog sjećanja) i Dantea (ideja sjećanja i zaborava pred Bogom i ljudima).

U trećem poglavlju, "O dovitljivosti zaboravnog uma", autor prati povijesni zaokret u valorizaciji umijeća pamćenja od nužnog ili poželjnog do štetnog. Umijeće pamćenja se